

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

”ԱՐԵՒԵԼՔ” ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Կ. ԳՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻՍ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Գ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ	80	Դ.թ.
ԻՆԻՍՏԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ	108	»
ՑՑԱՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՄԱՐ	25	Յրբ.

ԽԴՊԻՍՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ

20 հաս 1 դրուեց փուլ
1 մն.ի հաշուով կ'ընդունու

10 ФУРВ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍԵՌԵՐՈՒ ԾԱԳՄԱՆ
ԿՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Վ.Ա.ՍՄԻՆԻ ՏԵՄՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible]

Հըլպատող ընտիրեան և տիեզերքի ստեղծագործութեան զազանիքներուն թափանցելու հետեւաբար կրօնատիր մարդկութեան համար հաւատքն և կրօնական իրարաւարտութեան նիւթեր երբեք չգիտիս կորսնցնելու: Այնու ամենայնի կամոյցն վաստակն զգրեցնու ըրող զգայան Գերմանիոյ մէջ երկոյս տպարւնութեամբ տարածուիլն և ըրողաբան տատաւածաբաններն անգամ զբաղեցնել կը ցուցնէ թէ Վաստակն ընտրական ու կրօնական տեսութիւններ ինչպէս ընազմեցնեալու, նոյնպէս ալ տատաւածաբաններու յըլանակներուն մէջ կնծ աղբիցուցութեան բրած են:

ԱՆԱՍՏԻՐ

ԶԵՐԱԹԱԿԱՆ ՆՈՒԹԵՆ⁽¹⁾

ԻԼԷ.

Անցեալեան Արեւելին թղթակցելը Բաւերէն տեղեկագրած էր՝ թէ այս տարի սպառնալէ և յըլական զիւղերուն Հայաստանին մէջ, 1906ին Արաբիայ պատկնկեալ այս Բաւերէնում, այսինքն աշուստեմիտեաց վերջին միասնապ յըլանին, իւոյ 172 պատկ կատարեց և կրօնական զմտեկութիւն, թիւի ըր որուն չնն հասած ըրն քաղղը, կըրէ թղթակցելը, զապաղան արեւոր ամուսնաւորները: Ես ալ արեւին հեռուէն անխառն երկանկութիւն չկուրեմ մաղթել ըսողոր նախապաշար կրօնութեամբ, — անոր համար Դարասանալղ որ անպակեմն ես ալ ճաշակած եմ իրենց յաղաքին առ ու հազը, — որոնք կրօնին համայնքին ընակագրութեան վրայ չը անան թիւ ըր աղեկներուն ուրախութիւնը իսկ ունեանան անշուշտ, իսկ արդաստարութիւն ալ մաղթել աւելորդ զ հաւորեմ, ինչպէ որ գիտում թէ ընդհանրապէս զատարական հայ համայնքներու մէջ ռուսութիւնները, . . . ամուսնական նպաստ կրող, անեղէկ եւ բազաղացուրեմ բնական զերագոյն սկզբունքով զ կրօնորն տուածոյ տեղեկան աղեկն, զան դրամով ըր ճարհեմքով կամ . . . անբնական ամ-

անձեռլ — երթալու համար անս հգիւը, աւազով կէս ժամ միայն հեռու չարաքին արդիւններէ, ընդործակի դաշտին մէջ խնդին էր կծկուած։ Մեր կառքը սահակ ունէն էր պարզապէս, ձմեռնային կառք էր որ տեղակայան անուշով տանկու կը հաղորդէր։ Ասոր համար գրեթէ արագ ըն- ապքով հասանք Կան, զիւրթէ 20 վայր- ընտին մէջ, տալարով միշտ դաշտին շահանալ հարգալարեցին և ստուգապատ հաւելիներէն։ «Տե՛ն, գիւղը մտնեցաւ, և մտաւ Սրբազան ուղիներէ, միայն հինգ արկներէ»։ Բան մը չէի տեսներ, գիւղի մտնող, տունը տեղ, քիւ ու տանիքը՝ ամէն ինչ թաղարկել էր ձեռան մաքրակալ խա- րուն տակ։ ո՛չ մէկ գիւղացիք, ոչ մէկ արդարապէս, ոչ մէկ ընտանի անա- լուս։ միայն ամբիկ ագուս։ որ կը ձան- լուս օգին մէջ կամ կը թառէին երամու- ճ տանիքներուն վրայ ձեռնադրով կար- չելով։ Երբ մտնեց գիւղին ներս, որ իր լուսնիկաքիւր մը կարծես կը ննջէր Մ, որ իր սպիտակ սաւանին ներքեւ։ Մեր հասկին զգրուածէն քանի որ դռնքը բացուին ու թողարկածով գլուխները ինքին սեմերուն վրայ ցածկով տնտե- ին ու անակներուն, որոնց խորքէն կը լսէ իրենին չինական պարիթիւր մը լարել, լանտուր բարձրադուր խոսուը- լը կամ աղայ մարդը տարին ու աղ- լը։ Սառնալով դադար կ'անէր գիւղին ցին տան առկիւ, կը մտնեց գիւղին ու կ'ընթացէ առաջին յարկը, միակ լիւր, որ բարձրաքիւր դռնակներէ կ'երե- չարս կողմին, քառակուսի ընդարձակ ձէ մըն է՝ որ կարծես ինչ մարդ մար- անաւ չկայ։ Երբեք խոյնք կը կ'անէր աղային ու չինական պարիթիւրանէ ինքեւզով գիւ՝ կը դուրսիցի մոլոր իր ըն- տերիւթեան խոյնք, անասուններու լուր վրայ, ինչու որ կը լուրսեր մարթ լիւրով միայն արդաներուն բլուրէն կամ արներուն մայրեր։ Աղային անդին, իր ճանապարհ գիւղին հոգեւոր տեսե- լու մասին մայրին խոսակցութիւնները, և անկողինէն ու զանաւոր ինքն ինքն

տակերդարէն զստիկներն էն, նորէն կար-
գ դուրս կը տանին մանուկները, ոյնոց
կայ նստու. ասոնցիտց ապա զոր գրիսով
տասան չգիթաւթան, տասան դար-
նուսէ, յաշիշապի մանկապարտկապանու-
կերու. զէնս երբ ամենը զուր կ'ելլու
կեակէն, —Տէր չայր, կ'ըսեմ, քանի
էր էջ այս տան մէջ,—բաւառաւոր
է ունայ գլուխս. երեք աղջկն ալ
իմ կարգով, հարս դասած. ասոնցը
սակ ունեցած մէկ, երեքը մեռած,—
ուսած հոգիներ լուսաւորէ, կ'ըսէ
այանքը,—Հիմայ որը քառասուն հոգի
մեր տան մէջ, էկնխորի ջնս, կը
էն աղջկն երեքընը, մեր դիւղին մէջ
յաւուն հոգիցս տուն ալ կայ,—կը մը-
նէի ինքզինիւս թէ Գոյուց մէջ էս
այ կ'ընայի համար լիակաւուն տուն,,
մէկ դաւակ հաւեւեւուն իւրայ յո-
ւս քիթալի պատկերը մեր այցելու-
ւորի վրիթն ժամուս պատմած էր.
տանին այցելութիւնը արձապահ
էր լիւլաւու էր փողկէ գիշարին մէջ.
կիթակն, մանուսանդ թէ ժամանակը
է լիւլաւուն, ամէն մարդ տուններն
էր կարգաւ, երբ քանիսիս անմէկ
խորատաւունիս քիթիկ տան մեծերն
պատմած, որոնք «բարով կեակ,
կը երբայ, հապոր բարով» կը զը-
նին մը չուրդ բոլորը, և վերջին ան-
գիւր խառոր աղջիկներն մին թէլով
դարձաւ արագ գաւաթներն կը կար-
ըր մեզ, սահակկին մէջ, ու Բրա-
նիսաւորի օրհնութիւնը կը ձօնէր
մէկ անգամ, աչքերս կը յամեն չուր-
փողկէին երկաթաշունթակ, և ահա
էր ինչպիսանութիւնը չորս կողմին կը
էրին զլիսաբաւ Սրբաշունթին օրհնու-
թ տաներուն. Դիւի մը առաջմասկ գիւ-
նէր ալ, ոչ ևս այն խորին լը-
ւիւնը, ոչ ևս ձեան մէջ դասարանս.
ուսած տուններ ու անմեղներ, փողց
հոգիս Յովիթուս կը տեսնէի հրա-
կալային զուրկելով, վերեւ կ'ընէր
կը քողաւոր, ցտտուս աւաւաւորէի.

Ի.ԱՄՍԵՆՅԻ ԲԱՌԻՆ
 ԶՈՒՄԱՌԹ ԼՈՅԵՐ
 ԻՄԱՔՏ ԻՄԻՍԹԸ ԵՆ... ԵՆԵՂ
 արտ ամիսը և կին էակը իրարու
 կը նմանին:
 յնչպէ՛ր շատ կը նմանին, որ մարտ
 ք գալուսն պէ՛տ մարդ անմիջապէ՛ս
 լին կը մէջ և... օճք կը թոթ-
 առնը դանտած բողբ ճախած պա-
 րը փողը թափէրով:
 Կուրսն ալ իրարմէ փոփոխամիտ են,
 Ի՛նչ ըմամծին, իրարմէ թեթեւամիտ:
 Թէ կրնա՞ն հաւատ ընծայէ՛ր մարտ
 նն օդին և կամ... կրկան խօսքին:
 Կուրսն ալ քեզ կը խաբեն, տա՛-
 կըրովքնաւոր ժպիտն որ՝ մարտ ամ-
 օդընա խաբկանքները՝ կնոջ խաբ-
 եղուն նման... արքանիս տառապու-
 կամ պատիւի չեն դպչէր:
 արտ ամիսը՝ փոխան զարմանալին
 արած ճինս կը լսուէ: Իսկ կինը ճինս
 է՛ն մը գլխուն... տարունան ամէն
 կնկնեղուն մէջ:
 արտ ամիսը մէյ մը կը փպտի, մէյ
 յանկարծ կը սկսի լալ:
 արտ մէ՛ջդ պարտէ Է՛ր, կնոջ ար-
 և ու փպտուս յնչպիսի իրարու դրացի
 կարծես մէկ տուն կը նստին:
 արտ ամիսը պա՛ս մը մեղի կը խու-
 ամաւնապին գեղեցիկ օդ մը և
 ն ալ կը նստի՝ Իրկինը դուռն կը
 իբր թէ յունուար տասներորդին մէջ
 է:
 երբ ալ յամախ մեղի կը խոտա-
 տաւ որ աղւոր ըսանք, լրաց յե-
 զնի՛թ: — Կրկան խօսքով հորը
 իբր հոյը կը մնան:
 արտ ամիսը ըրածը-թողածը չի՛ զե-
 Միսին կնկնեղ ըրածնին-թողա-
 լուն:

դր պատճառը պետք է ունենայ: Բանի
ր անխելիք է և անգործարան նրեվը գործ
արանաւոր կեանքի պատճառ համարել,
նախի որ ան առնէ աշխարհի լըայ նիւ-
նիքի զառ ուրիշ զոյացութիւն չկար,
նիւրիք է ընդգործի ուրնիւ որ ո՛չ-ընկա-
րը պատճառ մը նիւթէն գործարանաւոր
ընկալէ չութիւնները յառաւայցութիւն: Այս-
է ալ ինչ կեանք որ ստեղծագործող
ստուագութեան մը ընդդնդնութիւնը

() Նախորդ շաբթւան Նոթերում մեր ձեռնագրի առջ դր ամառը գտնաւիւր եր ապագայը իրիկաւիւր իրորդը սեւաւանի իրդը տողն իր յապէս պիտի զարկաւոր իտորդը : Այնքի կապեն բաւեղիւնն անտալիւրը որ գտնաւ ի հոտիւր : Արդարաւոր Նոթերի իրորդ մէկն ընկաւ :
() Այլ աշխարհագրութեան բաւիւր իր գտնաւիւր բաւեղիւրն իր անոր իրորդ տալիւ կէ :
() Եւստի տողն ի ապագայութեան շաբթի ի շաբթի : Նոթի ի Նոթիսթիւնն մէկ իրիկաւիւրն ի բաւեղիւրն որ ի կարգալ պիտուցի, իտորդն իր գտնաւիւրն :

խաղաղության ժողովուրդի համար, որի համար ինքնաբերական զոհվելու պատրաստ է լինել յուրաքանչյուր զինվորական, որի համար ինքնաբերական զոհվելու պատրաստ է լինել յուրաքանչյուր քաղաքացի։

և պիտի գտուի. բայց ձերե-
 ռանդին և խնամքին վրայ, ընդ-
 րեն, չատ հազուադեպ և հոտավիշ
 ան մը հանդիպիլ, թելպտ անոնց
 վրայ աւելի հոգածու. գանձուիլը
 նուս ալ փափաքն ու ջանքն ըւ-
 օթք. կանաչուցի Բարիկի մէջ էր
 ալ փորձառութեանը, ձերերու
 ճաշացուցակ մը կը հրաառարկէ
 ձիւնայի մէջ, ուր ցուցուցէ և թէ
 ամառայի ու արակտի ու ամառայի

ԱՐԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԵՐԹՈՐՆԸ — 29 —

ՏԱՆՆԻԼ ԼԲԶԻԹՈՐ

ՆԱԶ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿԱՇԿԱՆՈՒԱԾ ԿՈՍՍՈՒԶԻՆ

մասին, և ոչ իսկ մէկ ըստ, երբ հասց
առնելով զմտեր մը անգամ մանկամարդ
մուկ ոսկեգլուխ աշներուն առջեւէն,
և աւերբեմանի պահ մը ձեռքով
եղ աշները, կաթնէն թէ անտէք
մասնէն զմտեր ու
հայտնի դնելու ու հետքեր կան ան-
ը, ըստ մարտի զոգոյթուն: Չմը
կամեմբերը իր ընտանիքը, մերկապէս
պիտի կրնայ տեղեկութիւն տայ

ԹՎՆԱ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԻՐ ԹԻՒՆԵՐՈՒՆ ԺԵՂԱՌԱՍ ԳՈՐԺԻԼԵ ԿՐ ԾԺՊԱՂԵՐ և ՀԱՄ- ԵԿ ԴՐԻԼԵՐ, ԸՆԿԵՐՈՒ. «ԹԻՖԼԻՍԻ ՆՆՈՒ Կ'ԵՐԵՊՈՒ ՅՆՆՈՒԹԻՒՆ, ԼՆԻՔԻՆ, ԳՆՆՈՒԹԻՒՆ» ԵՂ, ՀՈՂԻՍ ԲՈՐՆԵՐԵՐ ՍՈՐՈՒՆ, ԵՐՈՒՆ Ն ԲՈՐՆԵՐԵՐ ԳՅԱՅԻՆ,	ԼՈՐԱՆԻՍ ԵՐԵՎԱՆ ԱՌԱՍՏ — ՍՈՐՈՒՆ ԵՂ ԳՅԱՅԻՆ ԿՈՒՆ ՀԱՆԼԵՐ ՆԻՇԱՆԵՐ և ՆՆՆՈՒ ԳՆՈՒԹԻՒՆ
---	--

Կարող եմ ասել, որ համար
նա տեսած ըլլալ կը կարծիքի ձեռք
յառք հաստա, էրիթրեան միտակին
տուգուկեանց լինի մը, մընջեց
նի՞ կանար ըլլալ աղբ կենք, մէք
ի գտակալ...
Հինք ժողովներուն միջին իտալա-
քերկեր, իրանք ժողով, աշխարհ,
որոնք բան մը չենք տեսներ,
Եթարկեր, նոյն իսկ գտակալ-
չունքը փէ գտակալ» րաած էր

Մ.
Մ Ս Յ Ր Ր

—Իր ճախը մի, բացադանեց Սօսնի, անտուրիս նայելով։ Չէ՞ք դիտեր իր հայրը մնաւ է։

—Պարզե՛ր Լօրան մնաւ...
Այդ բացադանեց Սօսնի, սթապեցեց լանձը։ Ինչ պիտի ընէր էիմա,
Բանդադանորդին սպանութիւնը այն-
ն աղմուկ հանաւ իր որ չէր յուսար
Ատրըր բանէ մը տեղեկութիւն չու-
տար։

Արդարեւ այդ «Պարան Լօրան» անունը
արեւ միայն գործածուած էր։ Լրագիրը
արեւեստագէտի արեւ անտուրիս սկը-
է էին գործածիլ, զո՞նք ինքնութիւնը
նշանակելէ յետոյ։

Մայր որ կը յուզէր հանրութիւնը, ինչ
հետաքրքրութիւն կը պատճառէր, ի

[illegible]

մէ մէկը, չուցեց կոտորահին ապ-
րք։ Բայց պարուն լօրան հաւատ-
ած Բաշարի մէջ ո՛չ ոք տեղեակ
պղծութեան գոյութեան
— ինչ, այդ ամենը ձեռք կարծեցի,
սասնուում։

Այն մըն էր այդ օտարականը։
Հետո ստանաւ շփոթութիւններ ծը-
ւերել, կարծեմ ցուղեղով հարուած
զվերը մտիկ ընող կոխը։

Ստակ իբր ընտիրն ներամտութեան,
չէր կրնար որոշալագ եմադան
կենդանի հետ կապող զգացման
թիւնը, և ո՞չ ալ այն անհուն
թիւնն ու խորիմտ հպարտութիւնը
բերկուրքին միջեւ գոյութիւն ու-

նին յարեց.

— Հիմա իր հատկաւ բէ ո՛ր-
քան արդեալ երբ հոս եկաք տը-
նաւոր։ Ե՛մ

անարար :
 և ներքո բոլորովին յուսանալու ա-
 րարուեցաւ : Սօցման և իր թե-
 արութեան : Հեծեծելով ըսաւ :
 Հափր անգաւ . . . Այ հափր ան-
 ց :
 և ճնարդերն կոտուէին մօտ :
 Երեւթեան մէջ մարտալով պատ-
 մել, սանտուն մեկեւուն մէջ ա-
 խմել, որուն տղնուական կին որ-
 չէրար : Իր դրօշուար ուսերը
 ալ պոխզո մարմնոյն, որ սա-
 ւա կը զանգաւէր : Բառեր փն-
 քելով ուրիշ համար կոտուէին :
 ան, այնքան մի՛ վշտահարիք :
 Եղել պիտի վերադարձուի : Ուս-
 ինքն ըսաւ թէ՛ քանի որ օրն
 անայ անայ : Հետեւաբար հարկ
 վճարել ըրած ըլլալով : Երդէս զի
 վերադարձուի : Այն կինը, ո-
 չէր գտնուէր էջերին, զիստալու
 գիւղին մէջ մեծցուած է ան :

